

Toplumsal Dönüşümün Mekânsal Boyutu;
Samsun'da
Göç ve Kentleşme

Doç. Dr. Cevdet YILMAZ

OMÜ, Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, SAMSUN
cyilmaz@omu.edu.tr

TMMOB

Samsun Kent Sempozyumu Sunusu,
2008, Samsun.

GİRİŞ

Bu çalışmada geçmişten günümüze Samsun şehrinde göç ve göçe bağlı nüfus özellikleri ile bu özelliklerin kentin mekansal gelişim ve değişimi üzerine etkileri üzerinde durulmuştur.

Araştırmada kendi araştırmalarımız yanında, seyahatnameler, arşiv kaynaklı çalışmalar, Samsun Büyükşehir Belediyesi'nde bulunan fotoğraflar, bazı kişi ve kurumların özel arşivleri, ile DİE ve TÜİK'in nüfus verilerinden faydalanılmıştır.

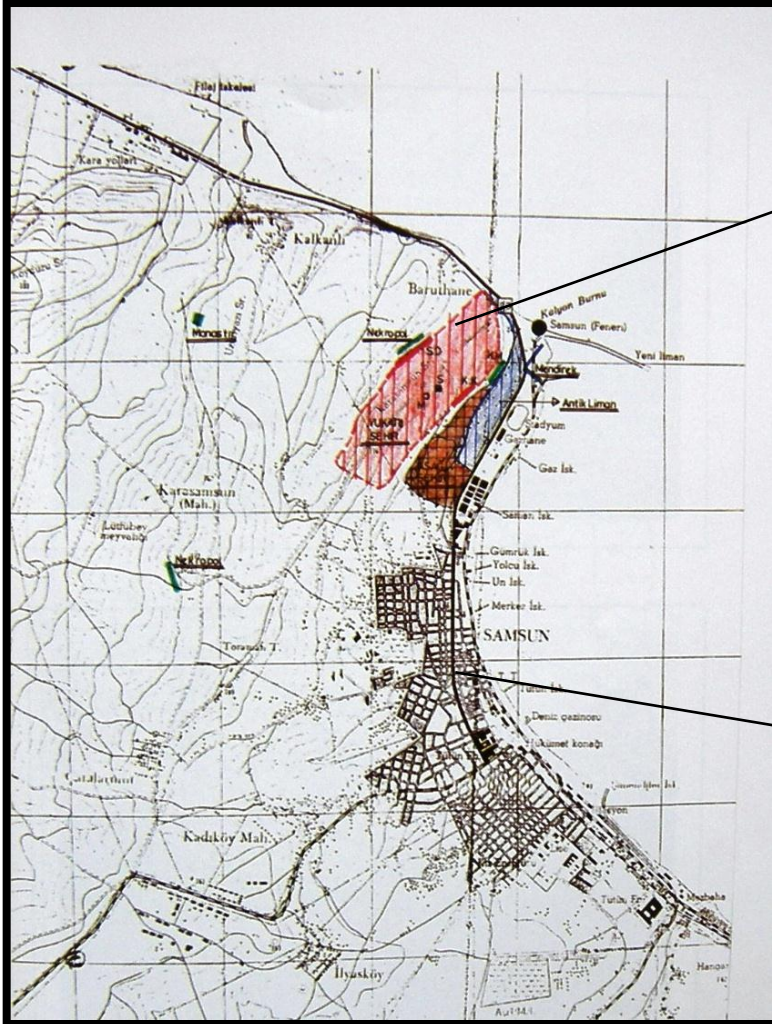
Yararlanılan kaynaklara basım için verilen metnin sonunda yer verilmiş olup, sunu içinde ayrıca atıf yapılmamıştır.

1. Samsun Şehrinin Konumu

Samsun sırasıyla Hitit, Pers, Roma ve Bizans İmparatorluğu yönetimlerinde kalmış, 1185'te Selçuklu idaresine, 1418'de de Osmanlı hakimiyetine girmiştir. Mustafa Kemal'in Türk Kurtuluş Savaşı'nı başlatmak üzere Samsun'a çıkışı ile tarihteki yerini taçlandıran kent Cumhuriyet döneminde Samsun il merkezi olmuştur.

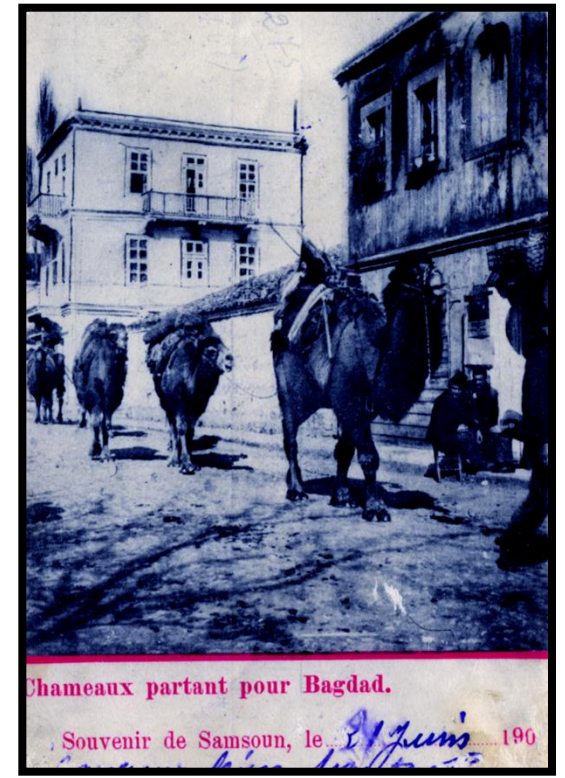
Samsun'u tarih boyunca çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmaya zorlayan ve onu önemli kılan faktör kentin sahip olduğu konumdan kaynaklanmaktadır.

Samsun şehrinin ilk kuruluş yeri ve gelişme alanı

Samsun ilkçağlardan beri çeşitli mal ve hizmetlerin deniz ile kara taşıtları arasında bir aktarma istasyonudur. Bu itibarla bir **liman şehridir** ve bu nedenle güvenli bir koya sahip olmak durumundadır. Hakim rüzgar KB yönden esmektedir ve Kalyon Burnu (modern liman tesisleri yapılncaya kadar) limandaki gemilere fırtınalı havalarda kısmi koruma sağlamıştır. İşte şehir başlangıçta **Kara Samsun** adı verilen küçük tepelik alanda kurulsa da, zaman içinde aşağı inerek, koy çevresinde gelişme göstermiştir.

Bu özellikleri ile Samsun şehri;

-Karadeniz kıyısında, ilkçağlardan günümüze Karadeniz'i iç bölgelere, Mezopotamya, Basra Körfezi ve Akdeniz dünyasına bağlayan yolların başlangıç noktasındadır.

-Şehir aynı zamanda, Karadeniz sıradağlarının iç bölgeler ile kıyı kuşağı arasındaki ulaşımı zorlaştırması nedeniyle, yukarıda sözü edilen bölgelerin de Karadeniz'e çıkış kapısıdır.

Şehrin bu önemi günümüzde de devam etmekte, örneğin 2007 yılı Karayolları ulaşım akım haritasında da bu durum açıkça görülmektedir.

2. Mekansal gelişim, nüfus artışı ve göçler

Alansal olarak yatay yönde büyüme ve yayılma dışında Samsun şehir merkezi tarih boyunca hiç yer değiştirmemiştir. Bu durum şehrin coğrafi konumu ve lokasyon şartları ile ilgilidir.

Millî Mücadeleyi başlatmak için Ulu Önder Atatürk'ün Anadolu'ya çıkış yeri olarak Samsun'u seçmesi de yine şehrin bu özelliği, yani kuruluş yeri ve hinterlandı ile ilgilidir.

1645 yılında Samsun'a gelen Evliya Çelebi Samsun kalesinin deniz kıyısında taştan yapılmış sağlam bir yapı olduğunu ve Samsun halkının gemicilik ve kendircilikle uğraştığını belirtmektedir. Samsun'un lezzetli suyu olduğuna dikkat çeken Çelebi, evlerin kiremitli, bağlı bahçeli olduğunu, eğitim kurumlarının ise çok az. demir atılabilir nitelikte bir iskeleye sahip olduğunu olduğunu zikretmektedir.

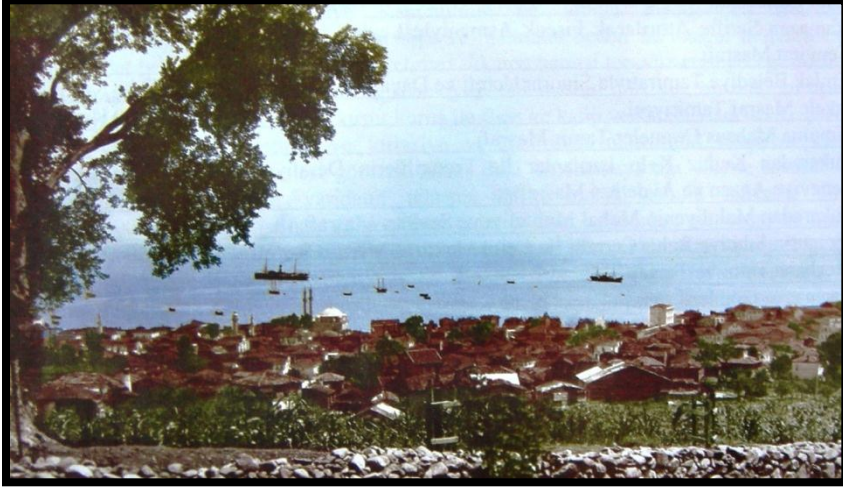

17.Yüzyıl Osmanlı bilgini Katip Çelebi ise Samsun hakkında özetle; "Samsun Karadeniz kıyısında, Kefe'nin tam karşısında ünlü bir kasabadır. Şehir, güneyinde yer alan dağ silsilesinin oluşturduğu yarım çember ile Karadeniz arasında alçak bir düzlüktedir. Eski yapı olarak bir kale ve kalenin içinde camiler, hamamlar ve çarşı vardır" demektedir.

1701 yılında buradan geçen Tournefort, Samsun'dan söz etmekte "... eski Atina kolonisi Amisos'un yerinde kurulmuş bir köyü arkamızda bıraktık" demekle, Samsun'un bu tarihte henüz gelişme göstermediğine işaret etmektedir.

İngiliz seyyah D. Kinneir'in 1813–1814 yıllarındaki Anadolu seyahati sırasında Samsun'dan; "yaklaşık 6-7 km genişliğindeki bir koyun kenarında, ağaçlıklar içinde kurulmuş olan şirin bir şehir" olarak bahsetmekte; şehrin etrafının, Türkler tarafından inşa edildiği bilinen harap bir sur ile çevrili bulunduğunu, minareli beş camii, bir hamamı ve tüccarlar için büyük bir hanın mevcut olduğunu ve nüfusunun ise ancak 2.000 kişi olduğunu bildirmektedir.

J. Brant'ın 1836 yılında **Samsun** kent nüfusunu 10.000 olarak vermektedir.

1850'de **Samsun**'a gelen A. D. Mordtman, şehrin havasının fena olduğunu, Türklerin merkezde, Rum ve Ermenilerin ise yarım saatlik mesafedeki yüksekçe bir yer olan Kadıköy civarında oturduklarını, şehir etrafında iki cins tütün yetiştirilip, çoğunun İstanbul'a gönderildiğini ve bu tütünlerin Rumeli tütünlerine benzemediğini ifade etmektedir.

1893 yılı yaz aylarında **Samsun**'dan geçen V. Flottwell şehrin nüfusunun, Türk, Frenk ve Rumlardan oluştuğunu, Frenklerin sahilde, Rumların tepede (Kadıköy), Türklerin ise bu iki azınlığın kaldığı yer arasında oturduklarını yazar. Ayrıca, İnhisar İdaresine ait **tütün fabrikasında** 600 işçi çalıştığını da kaydeder.

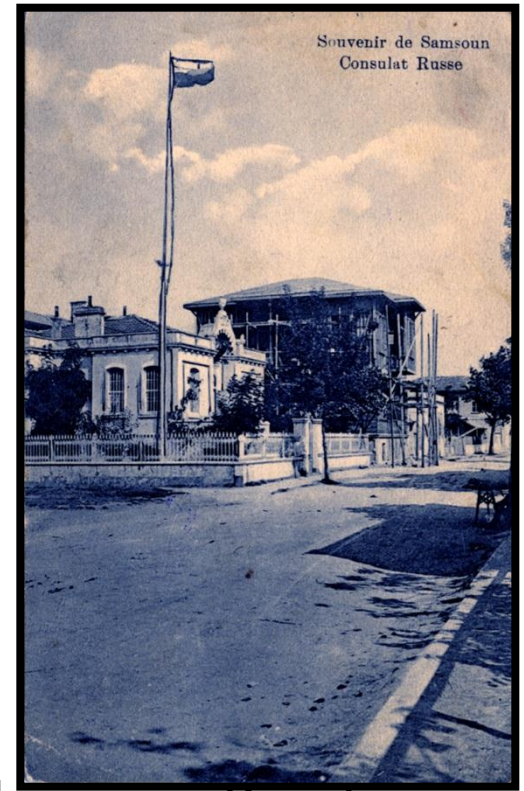

Şemseddin Sami *Kamusu'l-alâm* adlı eserinde, yüzyılın sonuna doğru kent nüfusunu 11.000 olarak göstermektedir.

V.Cuinet'e göre ise 1860'da Samsun şehrinin nüfusu 16.000 olup bunun 5.000'i Müslüman, 6.000'i Rum, 3.000'i Ermeni 2.000'i de çeşitli topluluklardan oluşmaktaydı.

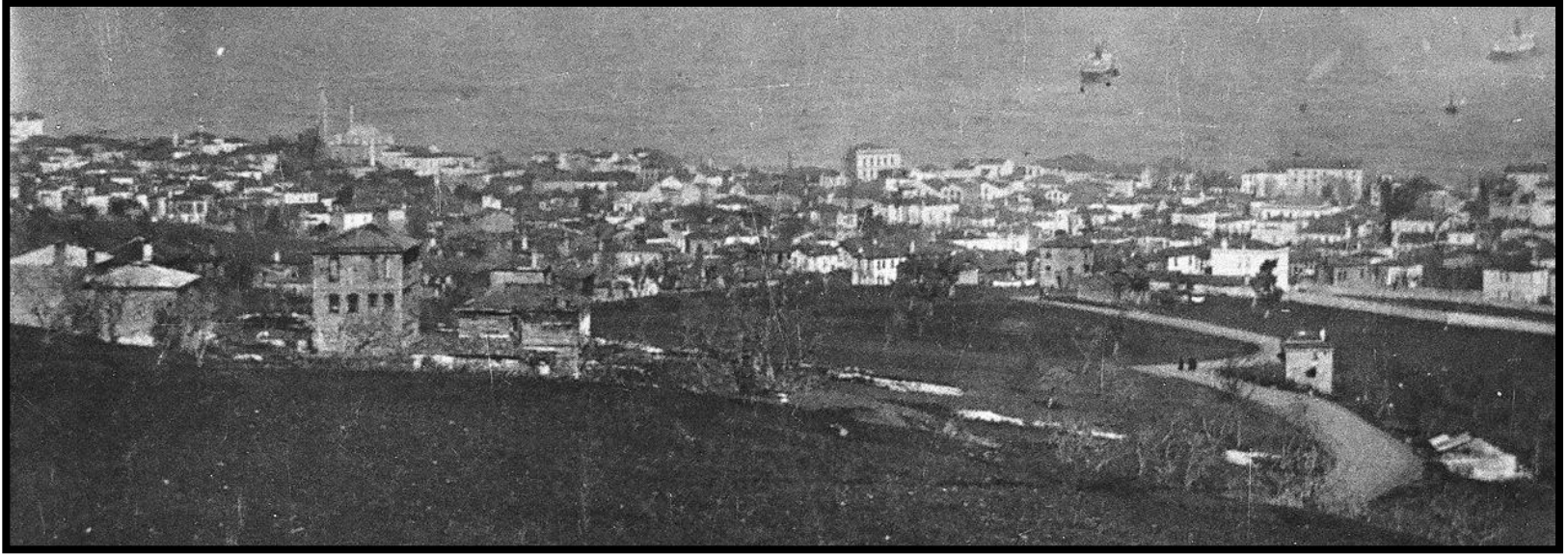
19.Yüzyıl ortalarında, Karadeniz'in buharlı gemilere açılması kenti ekonomik yönden canlandırır. Bu gelişme ayrıca yüksek vasıflı tütün ekiminin Bafra çevresinden başlayarak **Samsun** yöresine yayılmasına ve kentin nüfusunun artmasına yol açar.

Bu dönemlerde **Samsun** limanına uğrayan çok sayıda gemi sayesinde, başta tütün, hububat ve deri olmak üzere çeşitli hammadde ticareti artar ve ihracat yapılmaya başlanır.

Bu durum, Trabzon ve Ege kıyıları Anadolu'dan gelen ve Türkçe konuşan Rumların, **Ermenilerin** ve Avrupalı tüccarların **Samsun'a** yerleşmesine neden olur. Kente yeni yerleşen bu insanlar ve eskiden beri burada yaşayan gayrimüslimler kendilerine yeni mahalleler kurmuşlardır.

Çeşitli ülkeler ise **konsolosluklar** açarak kendi çıkarları adına iş takibine başlarlar.

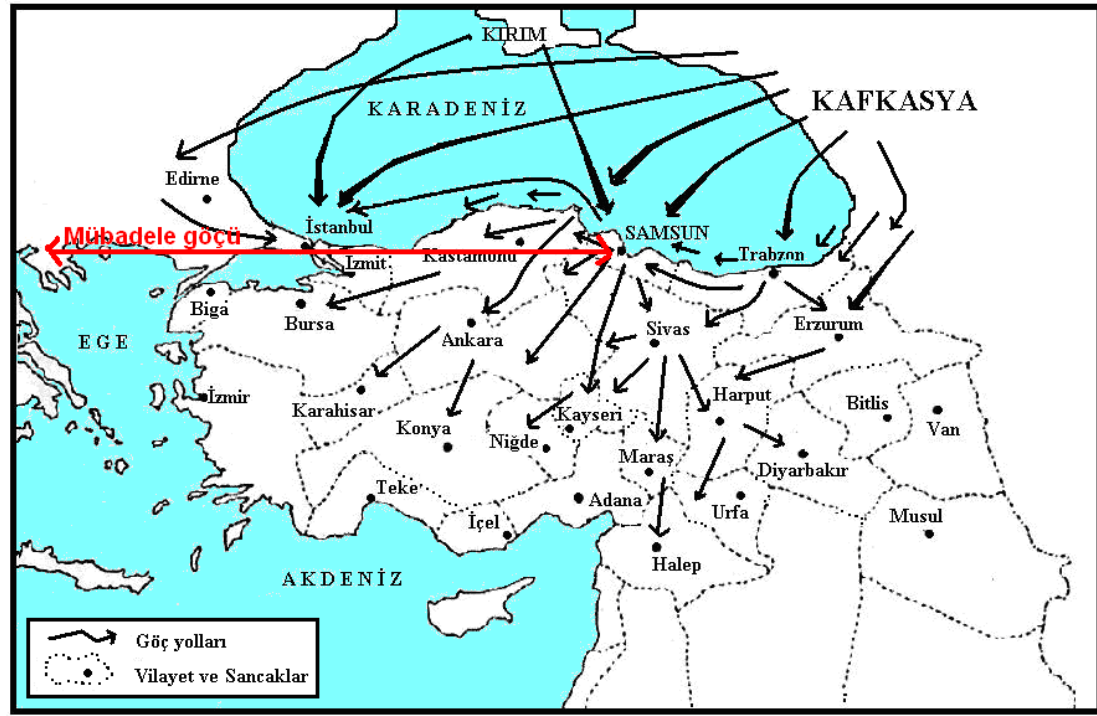

XX.yüzyılın başlarında şehir nüfusu 10.000'i Türk, 8.000'i Rum ve 2.000'i Ermeni olmak üzere 20.000 kadardır. Millî Mücadele'nin başladığı yıllarda da Samsun'da 20.000 nüfus olduğu tahmin edilmektedir.

Bu nüfus içinde gayrimüslimlerin oranı dikkat çekici boyuttadır. 19.Yüzyıl boyunca bölgede yaşanan kargaşa ve siyasi hareketlilik gayrimüslim nüfusun şehirde yoğunlaşmasına neden olmuş, bu durum şehir nüfusunu yakından etkilemiş ve 20. Yüzyıl başlarında kentteki gayrimüslim nüfus % 50 civarına ulaşmıştır.

- İlk sistemli nüfus sayımı olan 1927'deki sayımda Samsun şehrinin nüfusu 30.372 olarak belirlenmiştir. 1935 yılında yapılan ikinci genel nüfus sayımında ise şehir nüfusunun 32.482'ye çıktığı tespit edilmiştir.
- 1950 yılında yapılan genel nüfus sayımında Samsun şehir nüfusu 44.000'e çıkmış, bu yıllarda şehir yerleşim alanı Mert ırmağının doğusuna geçmiştir.
- 1970 Genel nüfus sayımında 134.000'e ulaşan nüfus, 1990'da 304.000, 2000'de 362.000 ve son olarak **2007'de** yapılan adrese dayalı nüfus tespitinde (yeni eklenen belediyelerin nüfusu ile birlikte) **500.000'e ulaşmıştır.**

Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasıyla birlikte yapılan anlaşmalar gereğince, Samsun'da da **mübadele** söz konusu olmuştur. Batı Trakya ve Yunanistan'dan gelen göçler sonucu, kentin Türk nüfusunun arttığı gözlenir.

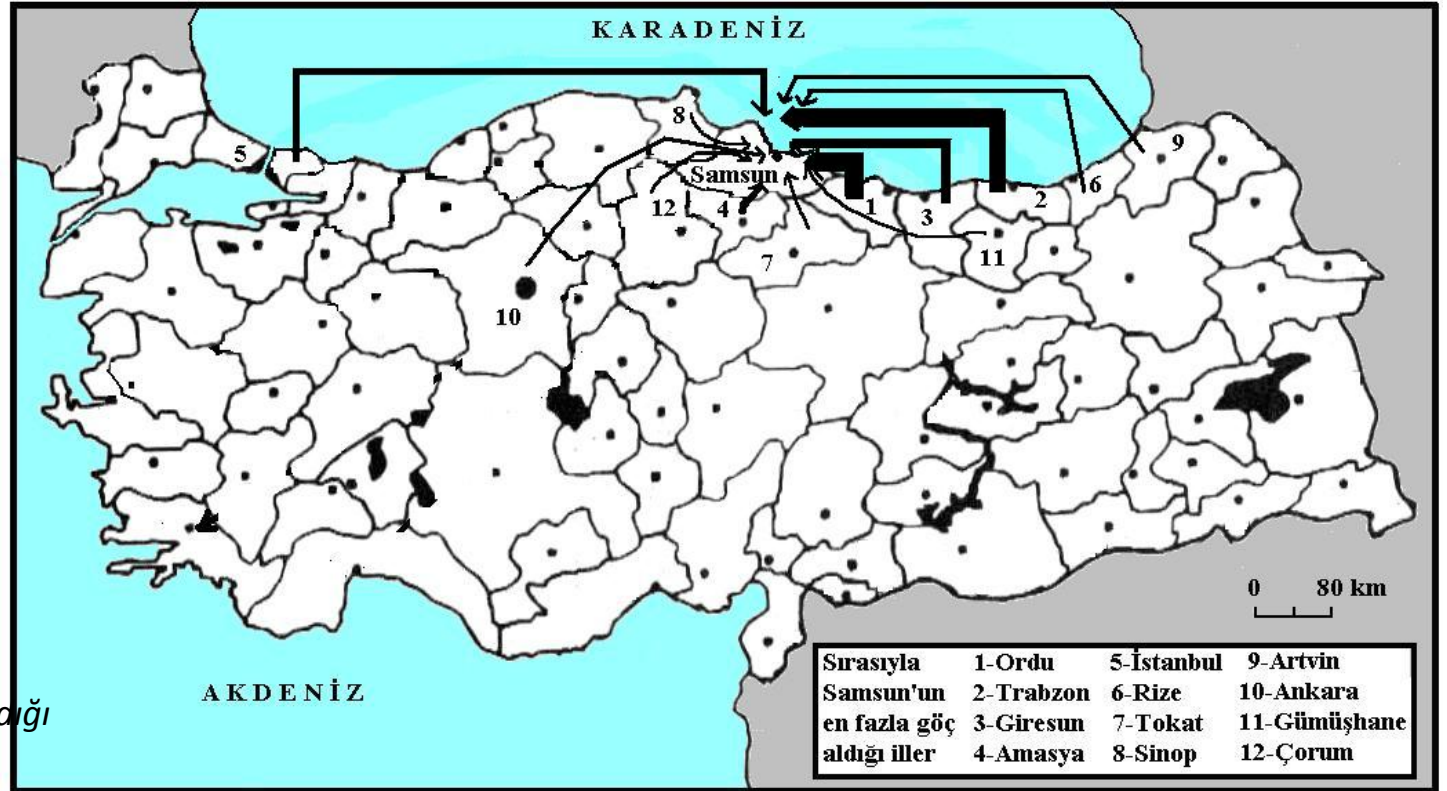

Daha önce **Doksanüç harbi** sonrası Kafkasya ve Doğu Karadeniz'den gelenlerle birlikte **kent** Osmanlı Coğrafyasının nüfus bakımından küçük bir minyatürü haline gelmiştir.

Nihayet 1927'de yapılan ilk sayımda şehrin nüfusu, hemen hepsi Türk-Müslüman olmak üzere kent nüfusu 30.372 kişiye ulaşır.

İl genelinde bakıldığında; 1935 yılında Samsun ilindeki nüfusun % 82,2'si bu ilde doğmuş kişilerden oluşmaktaydı. Bu sayımda il dışında doğan % 17,8'lik nüfusun önemli bir kısmını bugün Türkiye Cumhuriyeti dışında kalan topraklarda doğanlar oluşturuyordu.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren, aldığı ve verdiği dış göçler hariç, kendi nüfus artışı ile baş başa kalan şehir, 1950'li yıllardan itibaren Türkiye genelinde görülen kırdan kente göç sürecinde önemli bir durak noktasıdır. Bu dönemde liman inşası ve benzeri çalışmalarla birlikte kentteki göreceli kalkınma çabaları doğusundaki illerden göç almasına neden olur. Bu göçlerin bir kısmı Bafra ve Çarşamba ovalarına yönelse da asıl hedef yine Samsun şehri olur.

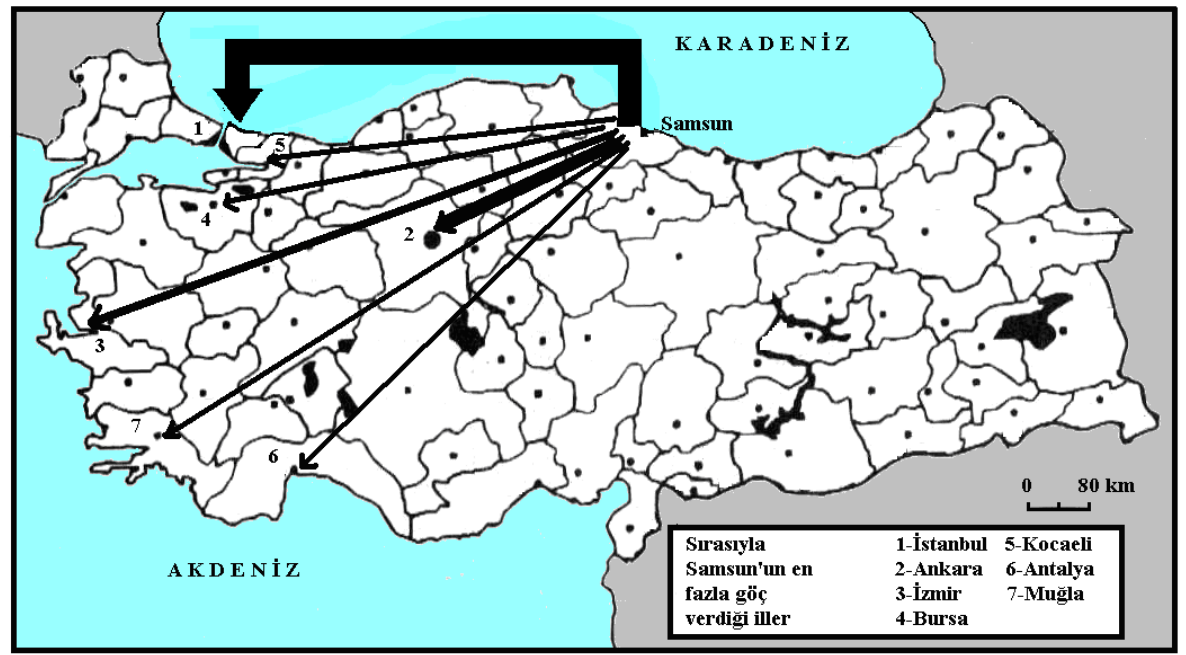

1980 sayım sonuçlarına göre Samsun'da başka ilde doğanların sayısına bakıldığında **Trabzon 26.331 kişi ile birinci sırada geliyordu**. Bunu 18.889 kişi ile Ordu izlerken, Giresun (8.029), Rize (5.232) ve Sinop (4.736) ilk beşe giren diğer illerdi.

Aynı dönemde Amasya, Tokat ve Gümüşhane (Bayburt dâhil) doğumlular da dikkat çekici düzeydeydi. 1980'de nüfusun yaklaşık % 10'u il dışında doğmuştu. Bu nüfusun büyük kısmı Samsun'un doğusundaki illerden gelmiştir.

2000 yılı sayımında Samsun ili dışında doğup da Samsun'da yaşayanlar içinde **en yüksek paya 38.969 kişi ve % 3,2'lik oranla Ordu ili doğumlular sahiptir**. Ordu ilini % 2,9'luk oranla Trabzon ili takip etmektedir. Bu illeri sırasıyla Giresun, Amasya, İstanbul, Rize, Tokat, Sinop ve Artvin izlemektedir.

2000 sayım sonucuna göre
Samsun'un göç verdiği iller.

1980'li yıllara kadar doğusundaki illerden yoğun şekilde göç alan Samsun kendisi de artan bir şekilde başta İstanbul olmak üzere batı illerine yoğun şekilde göç vermeye başlamıştır.

1990 sayım sonucuna göre **İstanbul** ilinde bulunan fakat bu il dışında doğan nüfus içinde **Samsun doğumlu nüfus 127.564 kişiydi ve bu rakamla Samsun 11. sırada** geliyordu[1].

DİE'nin **2000 yılı sayım sonuçlarına göre İstanbul nüfusu içinde** başka ilde doğanların sayısına tekrar bakıldığında **Samsun'un 212.056 kişi ile 6. sıraya yükseldiği** görülmektedir[2].

[1] İlk 10 il sırasıyla; Sivas (317.081), Kastamonu (222.335), Kars (214.065), Giresun (210.528), Trabzon (175.616), Ordu (163.159), Malatya (141.134), Sinop (135.016), Tokat (134.941), Rize'dir (131.905). [2] İlk 5 il sırasıyla; Sivas (375.002), Kastamonu (263.803), Giresun (245.414), Ordu (244.254) ve Trabzon'dur (214.721).

Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde Kırım ve Kafkas göçlerine, Cumhuriyetin ilk yıllarında da Mübadele göçüne sahne olan Samsun yaklaşık 25 yıllık bir durağanlıktan sonra özellikle 1950'li yıllardan itibaren tekrar göçlere sahne olmuştur.

Bu dönemde;

-1950'li yıllardan itibaren hem batı illerine göç vermiş, hem de kendisinin doğusunda kalan illerden göç almıştır.

-Kendi ilçe ve köylerinden de yoğun şekilde göç alan Samsun kendi nüfusunun bir kısmını da 1960'lı yıllardan itibaren başta Batı Avrupa ülkeleri olmak üzere yurtdışına da göndermeye başlamıştır.

-1980'li yıllar ise kırdan kente göçlerin en yoğun olduğu dönemdir. Samsun bu dönemde kendi kırsal kesiminden aldığı nüfusun bir kısmını Samsun'da tutabilmiş, önemli bir kısmını ise göç olarak İstanbul, İzmit, Bursa gibi sanayi şehirleri ile Antalya ve Muğla gibi turistik merkezlere göndermiştir.

Tarihsel süreç içinde hemen her türlü iç ve dış göçü yaşayan Samsun şehri bugün yine çeşitli göç çeşitleri ile karşı karşıyadır;

İşsizlik ve geçim sıkıntısı gibi bilinen etkenlerin yanı sıra: **tarım alanlarının ekili halden dikili hale gelmesi**, taşımali eğitim, evlilikler, medyanın etkisi gibi faktörlerle kırlar hızla boşalmakta, bu nüfusun bir kısmı doğrudan il dışına giderken önemli bir kısmı ise kent merkezine gelmektedir.

İlginç olan husus elektrik, su, yol ve eğitim gibi geçmişte yoklukları nedeniyle göçü teşvik eden unsurlar hizmet olarak köylere götürüldükçe göçler daha fazla artmaktadır. Verimli topraklara sahip Bafra ve Çarşamba ovalarındaki köyler bile hızla nüfus kaybetmektedir.

Kırdan Kente gelen vasıfsız nüfusa karşılık Samsun şehri yetiştirdiği vasıflı beyin gücünü (yeterli istihdam imkanları olmadığı için) göç olarak vermekte, bu kişilerle beraber entelektüel seviyesi yüksek, yatırım gücü ve maddi imkanı olan aileler de kenti terk etmektedirler. Böylece niteliksiz nüfus ile nitelikli nüfusun sürekli yer değiştirmesi sonucu kentte 1950'li yıllardan beri gözle görülür anlamda ne büyük çaplı ekonomik gelişme ne de kültürel hayat bir türlü arzu edilen düzeye çıkamamaktadır.

Samsun'da bir türlü durağan hale gelemeyen nüfustaki bu hareketlilik şehirde “kimlik sorunu” yaratmakta, bir türlü Samsun nihai vatan olarak görülmemekte, yıllar geçmekte fakat insanlar (Trabzonluyum, Çarşambalıyım gibi) hâlâ geldikleri yerle anılmak istemektedirler. Bu durum “**Samsunluluk Bilinci**”nin oluşmasını engelleyerek birlikte iş yapma potansiyelini de yok etmektedir.

Diğer yandan nüfustaki bu hareketlilik kent içinde de görülmekte, kente ilk geldiklerinde şehrin çevresindeki ucuz konutlara yerleşen halk maddi imkan buldukça kent içinde yer değiştirmektedir.

Böylece eski semtler uçuz konut isteyen kırsal kesimden yeni gelmiş düşük gelirli kişilere terk edilirken, göreceli olarak ekonomik durumu daha iyi olanlar Atakum gibi yeni gelişen (Samsun'un eski sayfiyesi olan) daha iyi semtlere göç etmektedirler.

Merkezi iş alanı sabit kalırken yeni yerleşim alanlarının özellikle batı yönde merkezden bu kadar uzaklaşması başta **ulaşım** sorunları olmak üzere çok sayıda problemi de beraberinde getirmektedir.

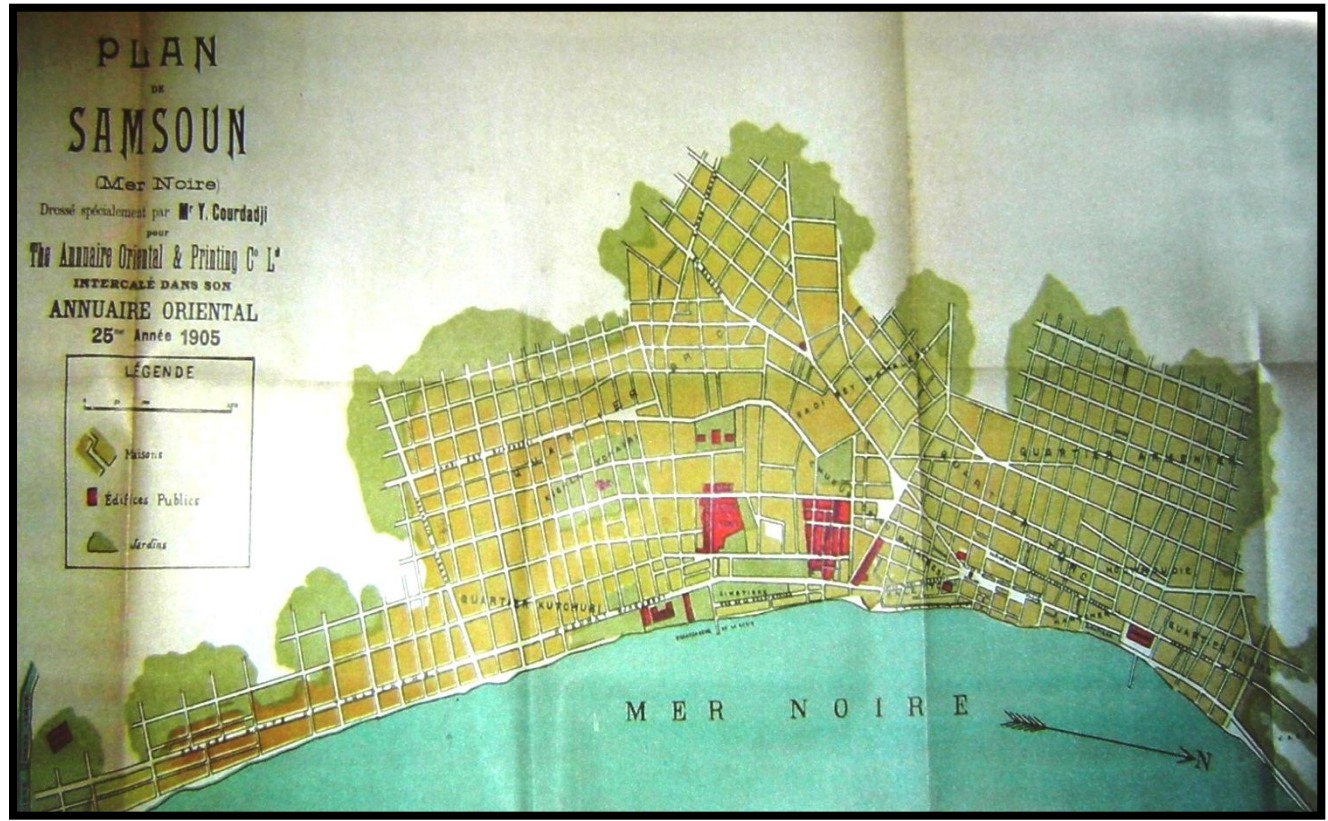
Aşağıda **örnekleme yapılarak seçilen şekil ve fotoğraflarda da görüldüğü gibi** bu süreç günümüzde de bütün hızı ile devam etmektedir.

3. Kentsel deęişim süreci

Geçen yüzyılın başlarında Samsun genellikle iki katlı ve bahçeli evleriyle ünlüydü. Bu özelliğini 1950'lere kadar da korudu. Fakat bu tarihlerden itibaren şehir o kadar hızlı değiştiki bu evlerin çok azı günümüze ulaşabildi.

Şehrin merkezi kısmı ızgara plana sahip olup, 100 yıl öncesine ait bu planın izleri bugün kent merkezinde hâlâ görülebilmektedir. Önce evler değişti.

Bahçe içindeki eski Samsun evleri bir bir apartmanlara yenik düřtü, yok edildi.

Bir başka değişim de sahilde yaşandı. Kıyılar hızla tahrip edildi.

Neyse ki kıyıda yapılan hata kısmen düzeltildi ve halk rahat bir nefes aldı.

Fakat şehir kontrol edilemez şekilde büyümeye devam etti.

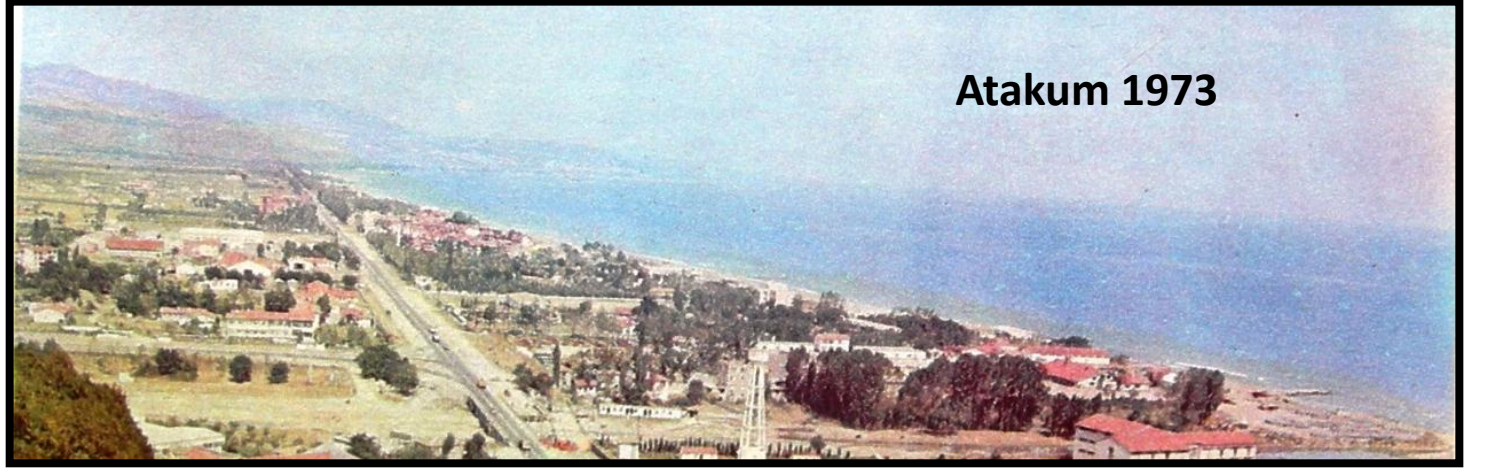
Kaynak: Mim. Enbiya Sancak

1893'ten 1963'e 70 yılda çok az yayılma gösteren kent, özellikle 1970'li yıllardan itibaren hızla büyüdü ve nihayet çevresindeki belediyelerin de bünyesine katılması ile 50 km uzunluğunda, tek merkezli çizgisel bir kent durumuna geldi.

Bu göç o kadar hızlı oldu ki Samsun'un sayfiyesi olan Atakum kısa zamanda 100.000 nüfusu geçti ve adeta betonla kaplandı.

Bugün de bu gelişme bütün hızı ile sürmekte, daha batıdaki yeni sayfiye alanlarını tehdit edecek şekilde ilerlemeye devam etmektedir.

**Atakum,
Atakent ve
Kurupelit**

Pelitköy

Samsun şehrinin
Atakum'a doğru
genişlemesi ve bunda
etkili olan faktörleri
anlamak için yaklaşık
10 yıl önce (1999
yılında)
öğrencilerimiz
aracılığı ile
yaptırdığımız bir
anket çalışmasında
elde ettiğimiz
sonuçların bir kısmını
sizlerle paylaşmak
istiyorum:

"SAMSUN ŞEHRİNİN GELİŞME ALANI OLARAK ATAKUM BELDESİ"

ANKET FORMU

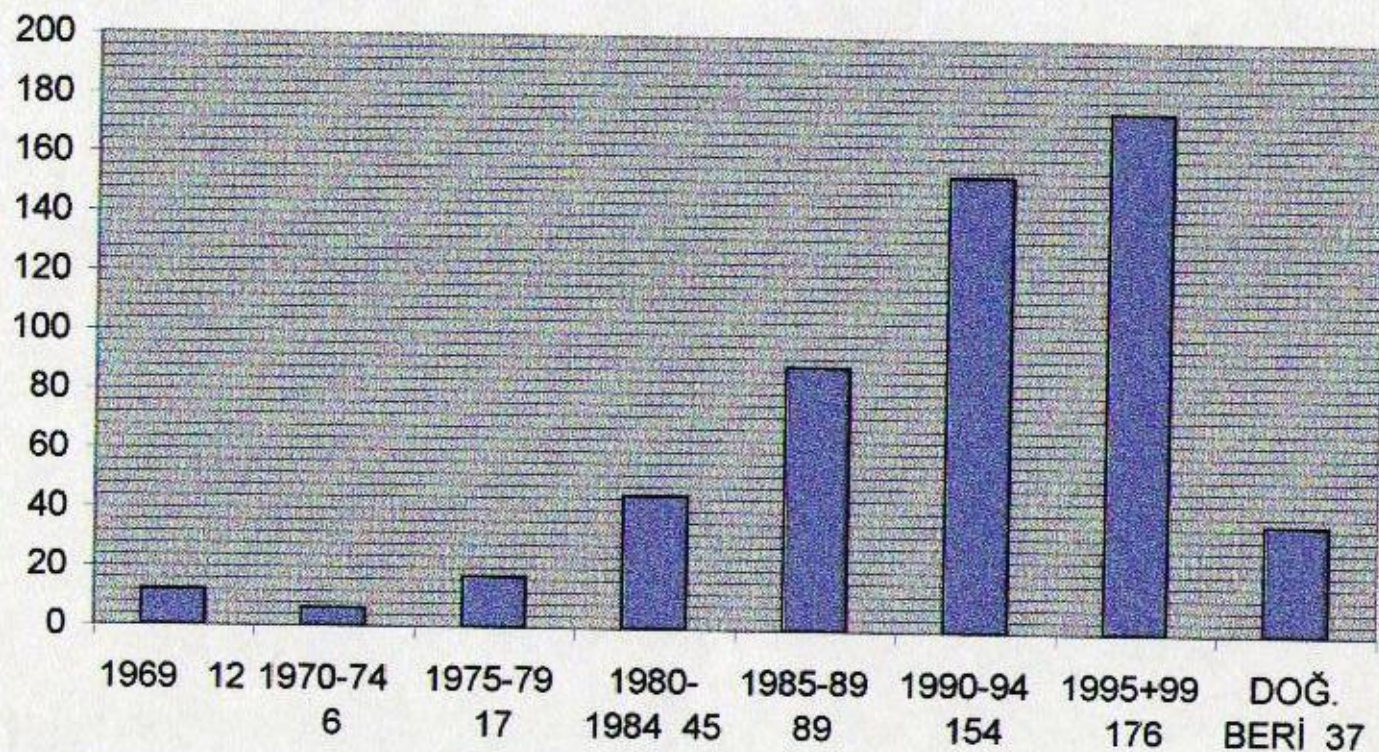
- Hoşgörü XXXXX
1. ADI SOYADI ? Atakum 2. YAŞI ? 27 3. AİLEDE KAÇ KİŞİSİNİZ ? 2
4. NEREDE DOĞDUNUZ ? İL : Samsun İLÇE : 19 Mayıs KÖY :
5. SAMSUN'A NE ZAMAN GELDİNİZ ? 1995 NEREDEN GELDİNİZ ? 19 Mayıs
6. ATAKUM'A NE ZAMAN GELDİNİZ ? 1998 NEREDEN GELDİNİZ ? Merkez
7. ATAKUM'A YERLEŞME SEBEBİNİZ ?
Kirası az olduğu için ☒ İş kurmak için ☐ Çocuk okutmak için ☐ Diğer sebepler
8. OTURDUĞUNUZ EV SİZİN Mİ ? Evet ☐ Hayır ☒ NE ZAMAN ALDINIZ ? KAÇ ODA ? 3
9. KİRACI İSENİZ NİÇİN ATAKUM'U TERCİH ETTİNİZ ? Yalnız kalmak için
10. SİZİNSE NASIL ALDINIZ ? Koop. ☐ Kat karşılığı ☐ Peşin para ☐ Taksitle ☐ Diğer ☐
11. BAŞKA EVENİZ VAR MI ? Evet ☐ Hayır ☒ VARSA NEREDE/ KAÇ TANE ?
12. ATAKUM'A YERLEŞMENİZDE AKRABALARINIZIN/HEMŞEHRİLERİNİZİN ROLÜ OLDU MU ?
Evlilikten sebep oldu
13. NASIL BİR İŞTE ÇALIŞIYORSUNUZ ? Kendi işi ☒ Özel sektör ☐ Devlet ☐
14. İŞYERİNİZ NEREDE ? Burada
15. İŞİNİZE NASIL GİDİP GELİYORSUNUZ ? Yaya ☐ Dolmuş ☐ Otobüs ☐ Servis ☐ Diğer ☒
16. EVİNİZDEN İŞYERİNİZE NE KADAR ZAMANDA GİDİYORSUNUZ ? 40
17. GÜNLÜK ALIŞVERİŞİNİZİ NEREDEN YAPIYORSUNUZ ? Samsun'dan ☐ Atakum'dan ☒
Samsun veya Atakum'da Bakkal'dan ☐ Marketten ☒ Büyük marketlerden ☐ Diğer ☐
18. TATİLİNİZİ NEREDE GEÇİRİYORSUNUZ ?
19. ÇOCUKLARINIZ NEREDE OKULA GİDİYOR ? Atakum'da ☐ Samsun merkezde ☐ Diğer ☐
..... Gacınan yak
20. SİZCE ŞEHİR MERKEZİ İLE ATAKUM ARASINDA NE TÜR FARKLAR VAR ?
.....
21. BELEDİYEDEN BEKLENTİLERİNİZ NELERDİR ?
..... Yol çalışmalarını çabuk bitirin
.....

DİĞER SORULAR

Teşekkür ederiz.

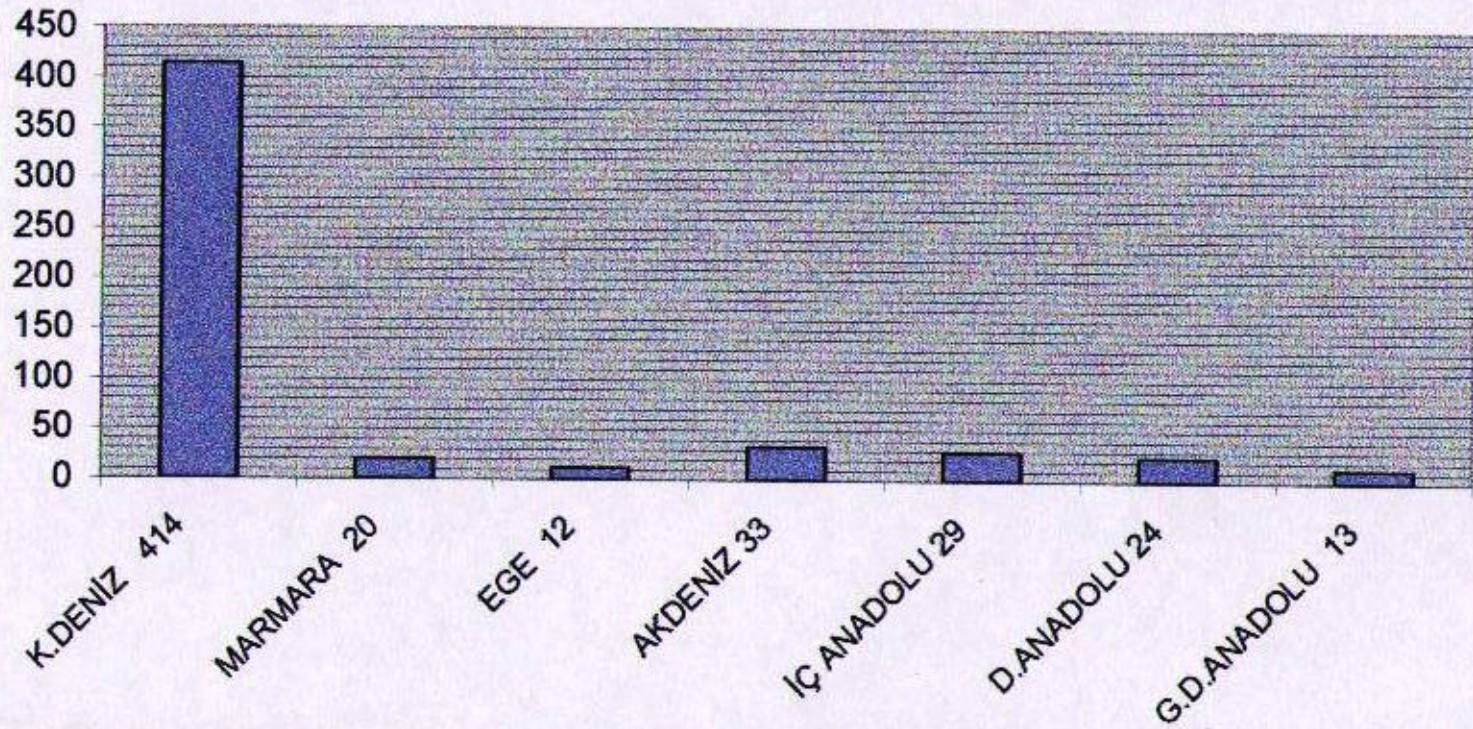
ATAKUMA NE ZAMAN GELDİNİZ

ANKETE KATILIM 536

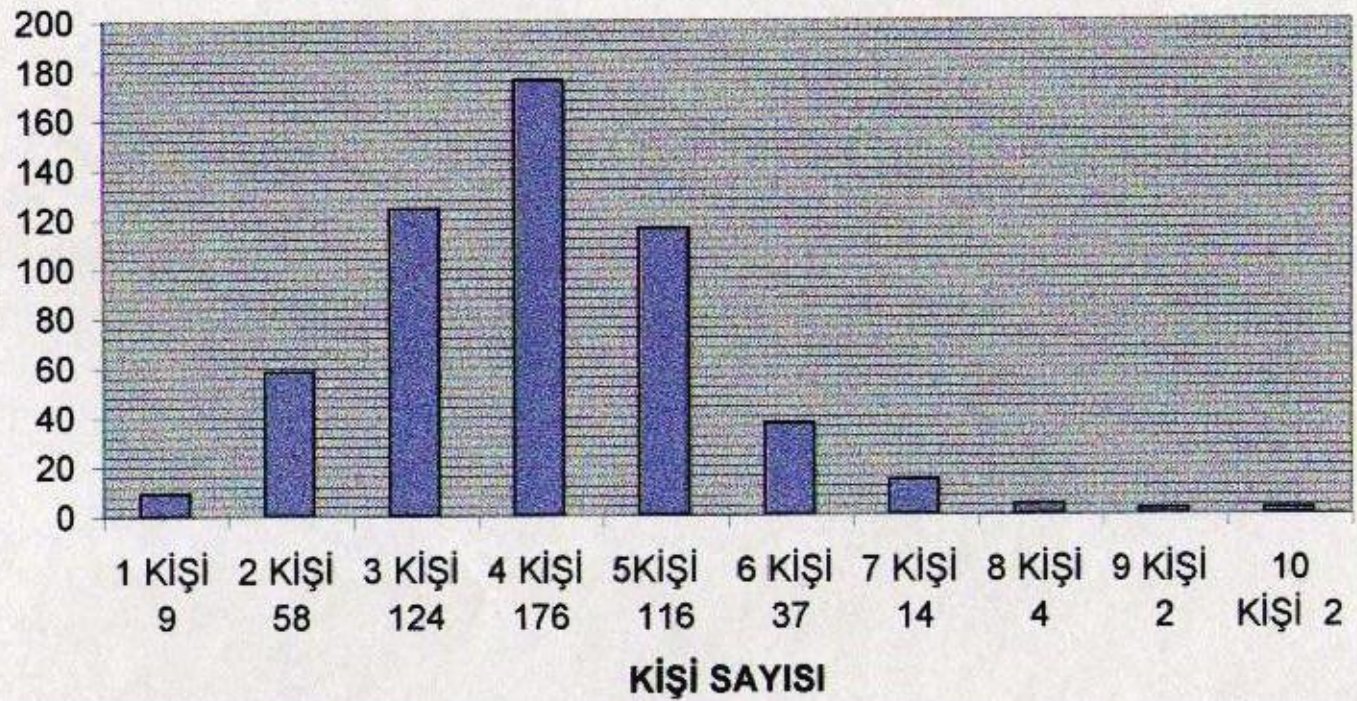
DOĞUM YERLERİNİN BÖLG. GÖRE DAĞILIMI

ANKETE KATILIM 545

AİLEDEKİ KİŞİ SAYISI

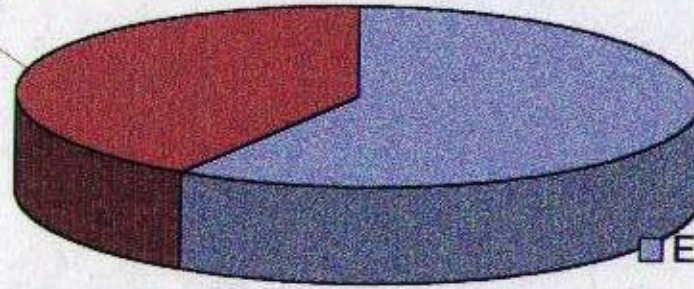
ANKETE KATILIM 542

MÜLKİYET DURUMU

ANKETE KATILIM SAYISI 545

■ KİRACI 225
%41

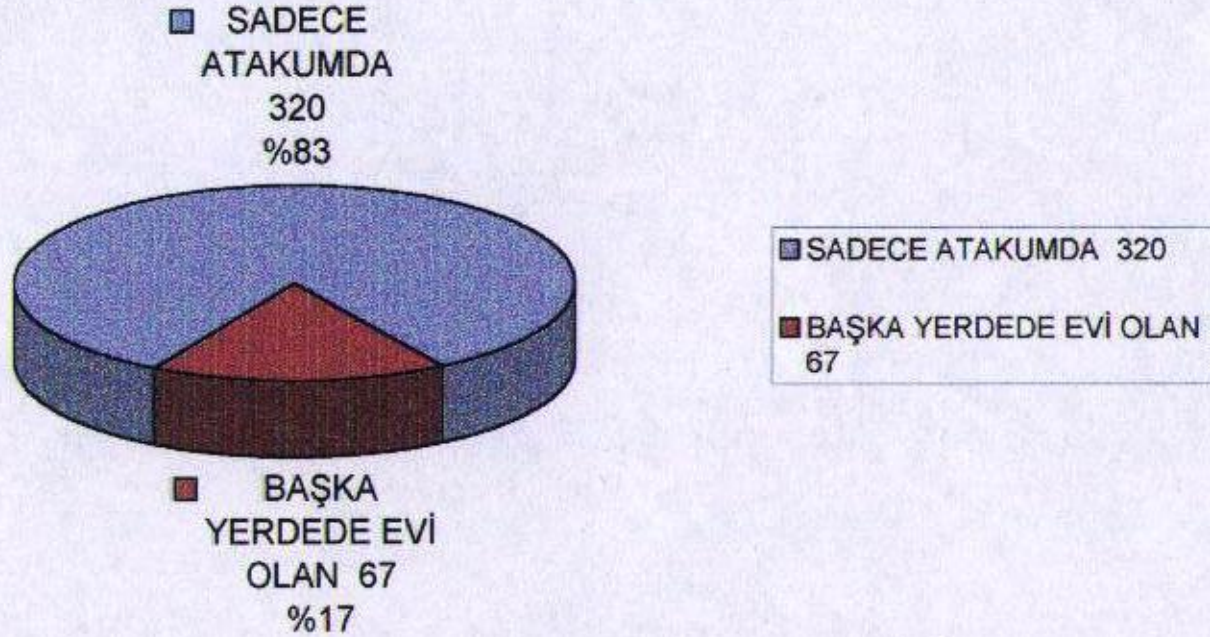

■ EV SAHİBİ
320
%59

■ EV SAHİBİ :
■ KİRACI 225

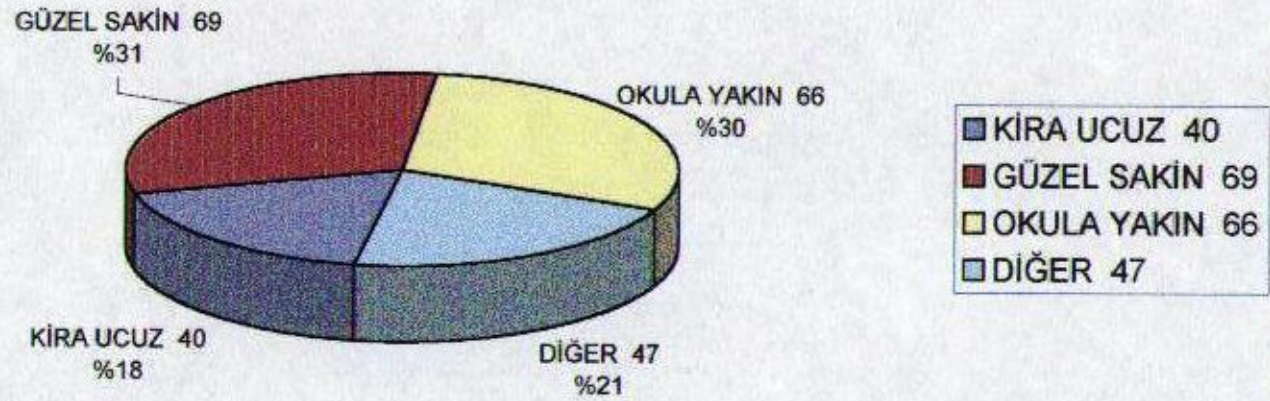
ATAKUMDA EVİ OLUP BAŞKA YERDE DE EVİ OLANLAR

ANKETE KATILIM SAYISI 387

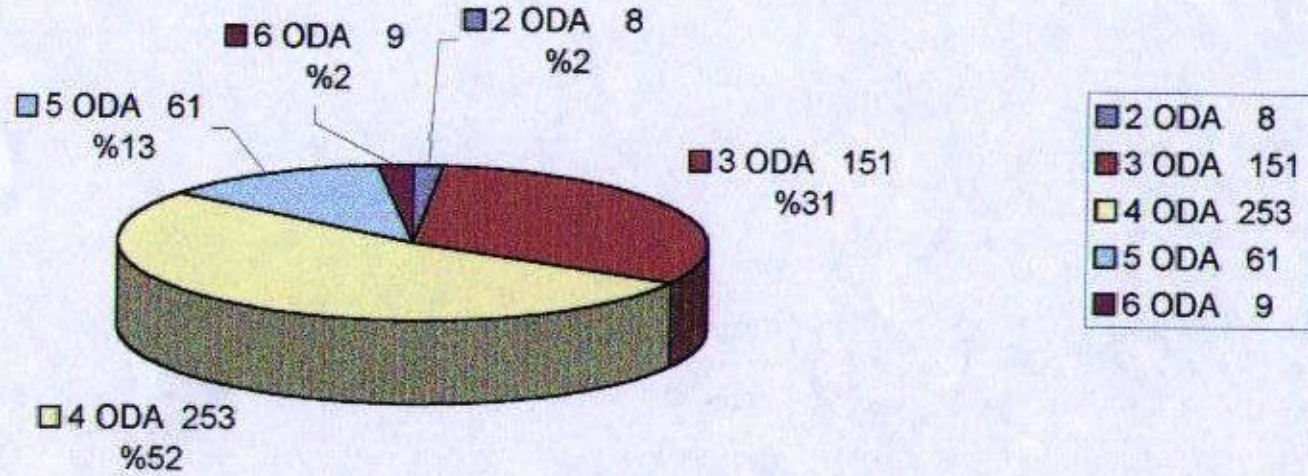
KİRACININ TERCİH SEBEBİ

ANKETE KATILIM SAYISI 222

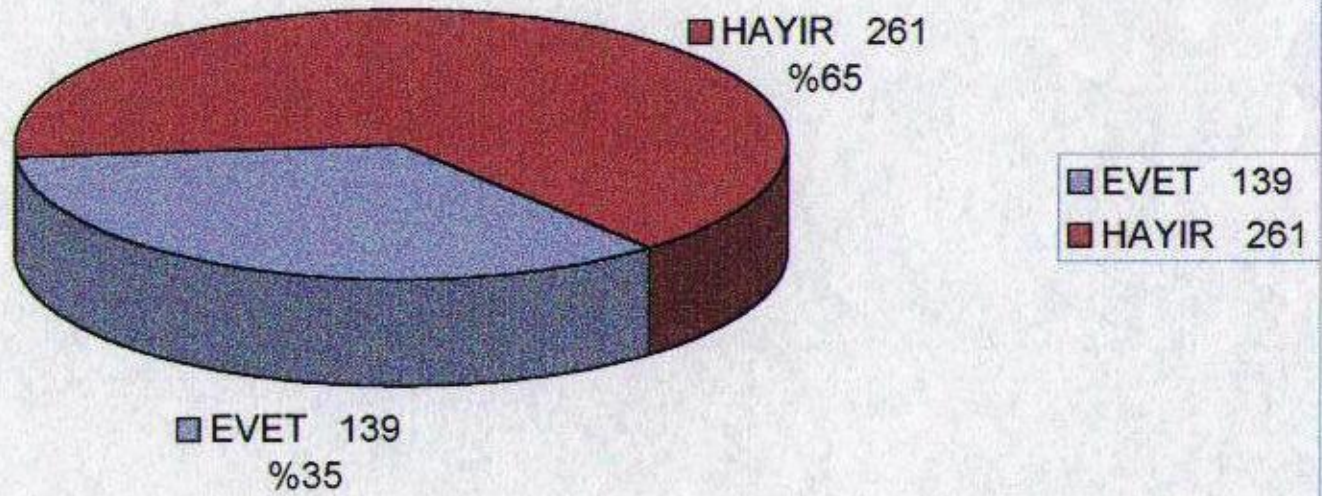
MESKENLERDEKİ ODA SAYISI

ANKETE KATILIM SAYISI 482

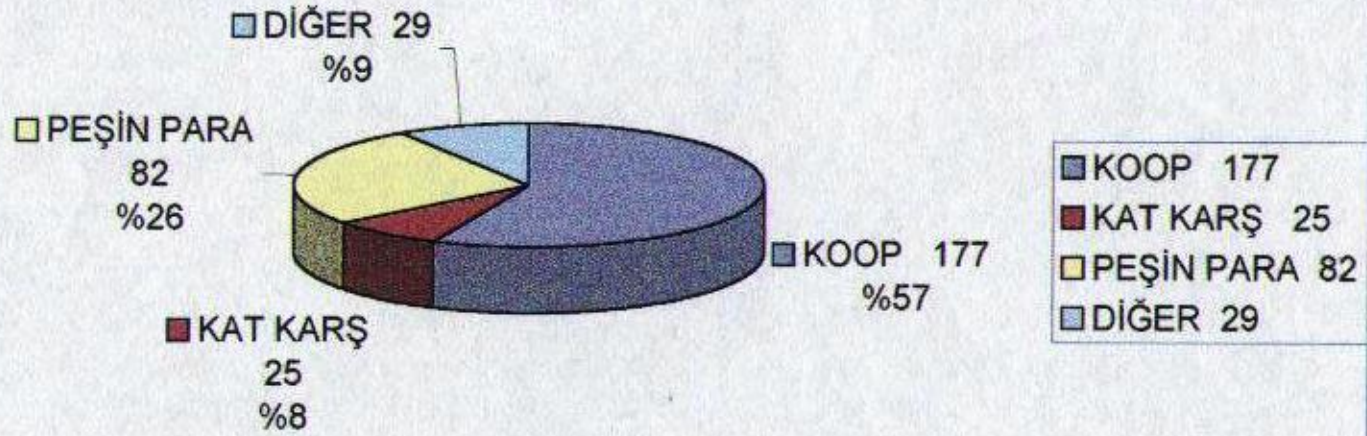
YERLEŐİMDE AKRABALARIN ROLÜ

ANKETE KATILIM SAYISI 400

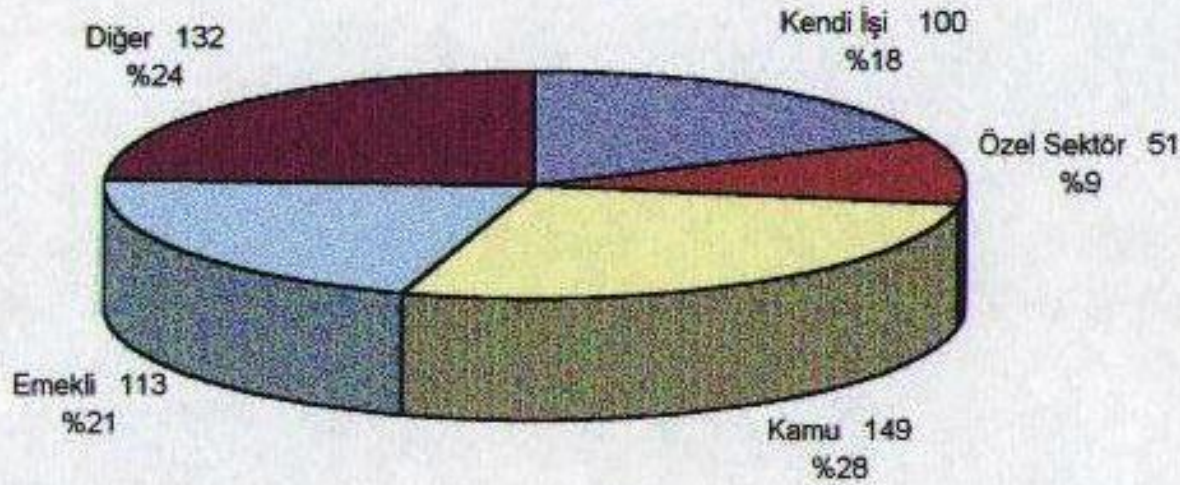
EVİ NASIL ALDIĞI

ANKETE KATILIM 313

NASIL BİR İŞTE ÇALIŞIYORSUNUZ ?

ANKETE KATILIM SAYISI 645

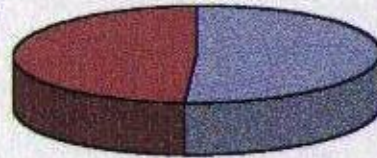

	Kendi İşi	100
	Özel Sektör	51
	Kamu	149
	Emekli	113
	Diğer	132

ÇALIŞTIĞINIZ YER NEREDE

ANKETE KATILIM 300

■ Şehir merk.ve
Çevr. 147
%49

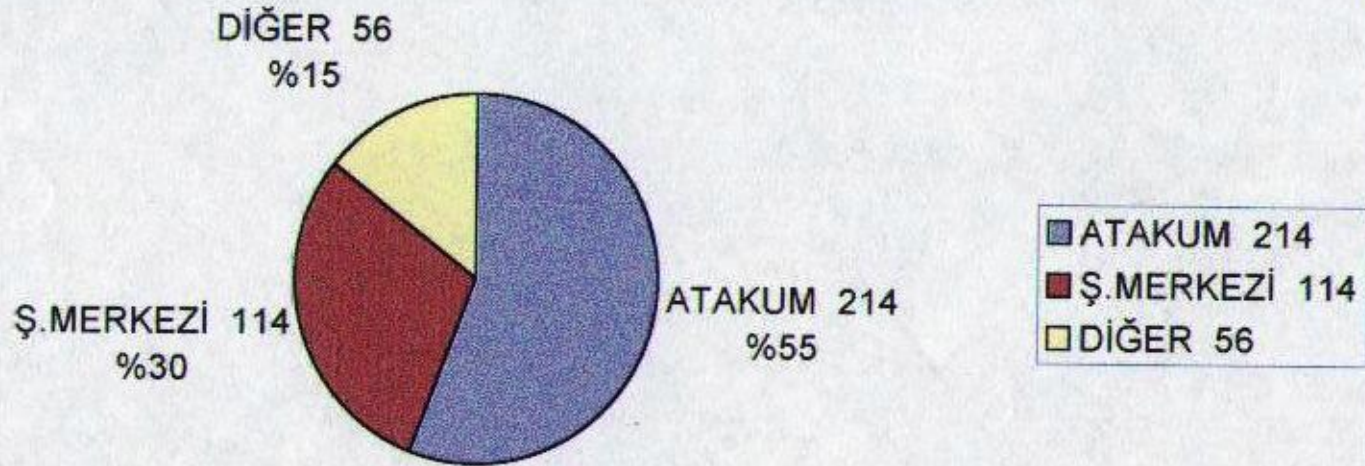

■ Atakum
Kurupelit
153
%51

■ Atakum Kurupelit	153
■ Şehir merk.ve Çevr.	147

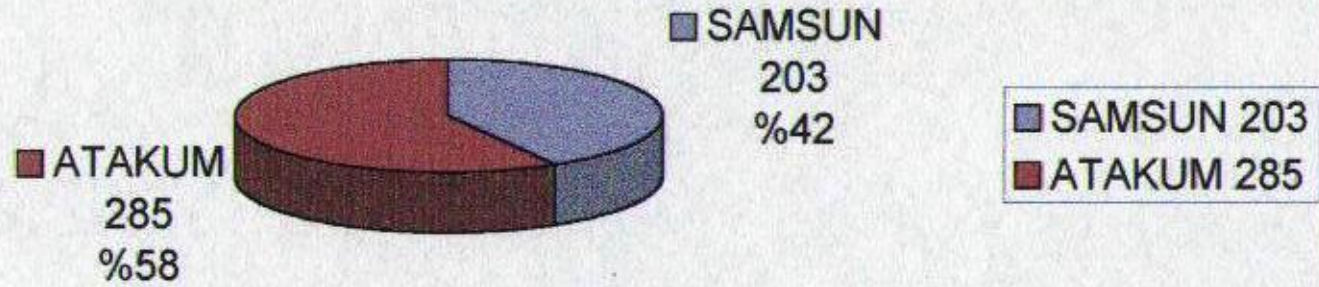
ÇOCUKLAR NEREDE OKULA GİDİYOR

ANKETE KATILIM 384

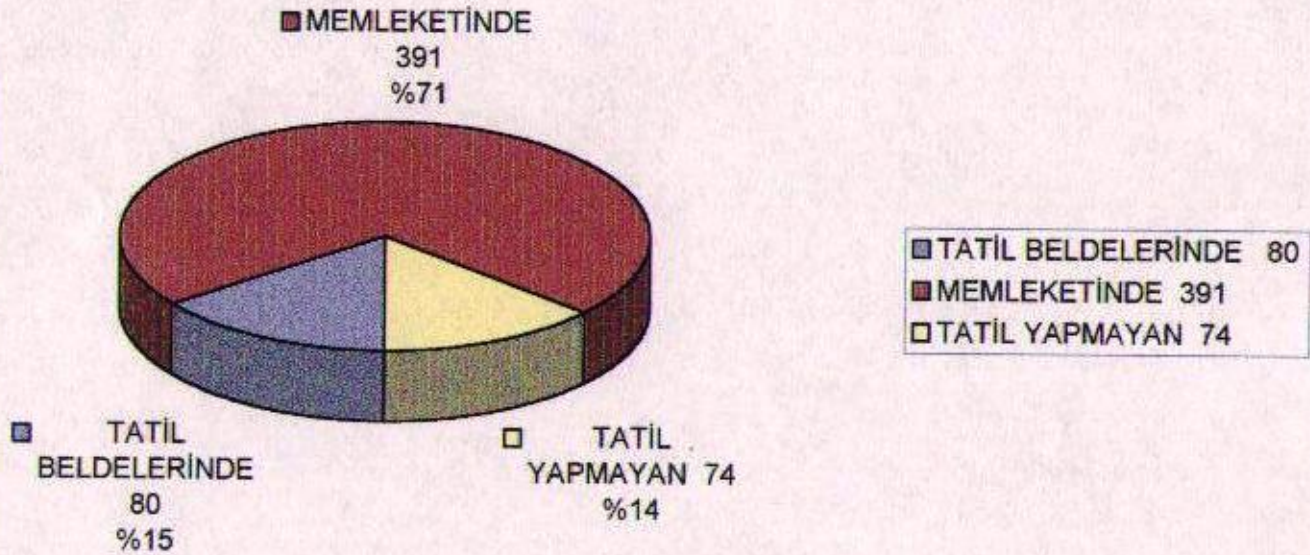
GÜNLÜK ALIŞVERİŞİ NEREDEN YAPIYORSUNUZ

ANKETE KATILIM SAYISI 488

TATİLİNİZİ NEREDE GEÇİRİYORSUNUZ

ANKETE KATILIM SAYISI 545

Grafiklerden de anlaşıldığı gibi Atakum Samsun'un modern kentsel yüzünü temsil etmektedir.

Doğuda Tekkeköy'ün sanayi bölgesi haline gelmesi nedeniyle şehir içindeki kentsel dönüşüm alanları hariç Samsun'un batı yönde gelişmesi Atakum'la sınırlı kalmamakta, daha ileriye doğru hızla yayılmaktadır. Bunun bir sonucu olarak daha batıda bulunan belde belediyeleri Büyükşehir Belediye sınırları içine alınmış, böylece Taflan'a kadar olan saha şehrin bir parçası haline gelmiştir.

Bu gelişmeler (daha önce yazlık sayfiye durumunda olan Atakum'un başına geldiği gibi) Engiz'e kadar olan yazlık alanların da zamanla daimi yerleşmeye dönüşerek tıpkı Atakum, Atakent ve Kurupelit'e benzer şekilde betonlaşacağını göstermektedir.

Şimdiden yetersiz hale gelse de çift yönlü karayolu ulaşımı yanında, hafif raylı sistemin de yakın gelecekte devreye girmesi ile bu süreç Atakum'un betonlaşmasından çok daha hızlı cereyan edecek gibi görünmektedir.

Doğuda (Havalanı'nın bulunduğu) Çınarlık'tan batıda Taflan'a kadar 50 km'yi bulan belediye sınırlarının bu kadarla kalmayacağı fotoğraflardan net şekilde anlaşılmaktadır.

Üniversiteden batıya bakış; Taflan

Batı yönde giderseniz, 19 Mayıs Belediyesi'nin broşüründeki bir ifadeye göre "Cennet sizi bekliyor !"

Üniversiteden doğuya bakış; Atakum

**Tekkeköy
sanayi
bölgesi**

Samsun kent merkezinin doğusunda yer alan Tekkeköy’de ise sanayi ve yerleşim alanlarının birbirine yakın olması konut alanı olarak kentin bu yönde yayılımını şimdilik engellemektedir. Fiziki engeller kentin güney yönde de gelişmesini sınırlandırdığı için, yakın gelecekte batıda Bafra yönünde ilerleme devam edecek gibi görünmektedir.

Şüphesiz Samsun'da mekansal değişim bunlarla sınırlı kalmamıştır. Bu kez şehir içinde kalan ya da şehrin çevresini kuşatan varoşların da rehabilite edilmesi gerekiyordu. İmdada “kentsel dönüşüm” projeleri yetişti. Bu konuda birkaç örnek vererek sözlerimi bitirmek istiyorum.

UYGULAMASI SÜRENLER

- 1- ATAKENT TOPLU KONUT ALANI
- 2- SELAHİYE VE HASTANEBAŞI
KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ
- 3- ODUN PAZARI VE ADALET MAHALLESİ
KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ
- 4- ÇAY MAHALLESİ GECEKONDU
KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ
- 5- 200 EVLER KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ

HAZIRLIK AŞAMASINDAKİLER

- 1- 400 YATAKLI BÖLGE HASTANESİ İLE
RUH VE SİNİR HASTALIKLARI HASTANESİ
- 2- UNKAPANI KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ
- 3- YAVUZ SELİM KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ
- 4- TEKKEKÖY KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ

Samsun'dan kentsel dönüşüm örnekleri.

200 Evler kentsel dönüşüm alanı

Kentsel dönüşüm sonrası 200 Evler

Yavuz Selim kentsel dönüşüm alanından görüntüler

Kentsel dönüşüm sonrası Yavuz Selim

Odun Pazarı
Kentsel Dönüşüm Alanı

SONUÇ

- **Samsun şehri 500.000 nüfusu ile Kuzey Anadolu'da Karadeniz Bölgesi'nin en önemli ve en büyük şehridir.**
- **Samsun özel konumundan dolayı tarihi çağlardan günümüze kadar önemli göç yolları üzerinde yer almış, bazen göçmen iskânına, bazen de göçmenlerin transit geçişlerine sahne olmuştur.**
- **Bu hareketlilik iç, dış ve mevsimlik göçler şeklinde günümüze kadar sürmüş ve halen devam etmektedir.**
- **2007 yılı ADNKS'ne göre il nüfusu 1.228.000'dir. Bu nüfusun % 59'u il ve ilçe merkezlerinde, % 41'i köylerde yaşamaktadır. Kırsal nüfus Türkiye ortalamasının (% 30) da üzerindedir. Bu nüfus hızla kırları terk etmektedir.**
- **Samsun'da sadece kırlar değil ilçe merkezleri de nüfus kaybetmektedir.**

- Hepimizin şikâyet ettiği ve çözüm aradığı Samsun şehrindeki geri kalmışlık, göç eden bu nüfusun (ve ayrıca daha doğudaki illerin benzer şekilde göç eden kırsal nüfusunun) bütünüyle Samsun kentine yönelmesini engellemektedir.
- Kentte hepimizin arzu ettiği ekonomik canlanma gerçekleştiğinde bu durum aynı ölçüde bu göçleri de kente çekecektir.
- Kırdan gelen nüfus büyük ölçüde vasıfsız, Samsun'da istihdam imkânı bulamayarak başka kentlere giden nüfus ise daha nitelikli nüfustur. Samsun'da sürekli olarak bu iki nüfus yer değiştirmekte, kentin entelektüel düzeyi üniversitenin varlığına rağmen gerilemektedir.
- Şehir içinde işsiz veya alt gelir grubu kişilerin oturduğu düşük kaliteli evlerden oluşan varoş denebilecek semtler yanında, Atakum ve Bafra yönünde ikinci ve üçüncü ev sahibi orta ve üst gelir grubu kişilerin oturduğu modern konutlar ve yeni sayfiye yerleşmeleri ortaya çıkmıştır.

- Kentsel yayılma alanı içinde ortaya çıkan birbirine zıt bu iki görünüm, siyasi ve idari konuma sahip kent sakinlerini de etkilemekte, şehir içinde kentsel anlamda yapılan her türlü girişime doğal bir muhalefet zemini hazırlayarak, kentte az da olsa mevcut olan gelişme enerjisini yok etmektedir.
- Kentte başlıca gelir kaynağı olarak hizmet sektörünün, yatırım alanı olarak da inşaat faaliyetlerinin ön plana çıkması kentsel görünümü de etkilemiştir.
- Mevcut şartlarda ortaya çıkan varoşların kentsel dönüşüm vb. tedbirlerle rehabilitesi hızlandırılmalıdır.
- Samsun daha şimdiden 50 km uzunluğunda tek merkezli çizgisel bir kent görünümü almıştır. Bu durum ulaşımda çözülmesi zor problemler doğurmaktadır ve daha da doğuracaktır.
- Kent en kısa zamanda çok merkezli hale getirilerek akşam sabah saatlerinde trafiğin tek yönlü akışı dengelenmelidir.

- Kentteki varlıklı kesimin kırsal alanlara doğru gelişigüzel yayılımı kontrol altına alınmalıdır. Bu yayılım jeomorfolojik yapıdan kaynaklanan fiziki engeller nedeniyle ileride kente büyük sorunlar yaratacaktır.
- Taflan tarafına doğru olan yayılım belki makul karşılanabilir, fakat yamaçlara doğru olan yayılım ileride büyük problem yaratacaktır.
- Samsun, kuruluş yeri ve hinterlandından kaynaklanan çok sayıda avantaja sahip olan fakat, gerek nüfusunun birlikte hareket etme becerisine sahip olmayan kozmopolit yapısı ve istikrarsızlığı, gerekse ekonomik geri kalmışlığına rağmen inşaat anlamında hızla değişen kentsel görünümü ile çözülmesi zor bir fenomen, üzerinde çok sayıda araştırma yapılması gereken çok özel bir şehirdir.
- Kentsel mekân tasarımı ve gerekli altyapı bu şartlar göz önüne alınarak yeniden değerlendirilmelidir.

Sabrınız için teşekkür eder,
saygılarımı sunarım.

Doç. Dr. Cevdet Yılmaz
cyilmaz@omu.edu.tr